BIBLIOTECA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Anul al 56-lea
14 Pagini
EXEMPLARUL { In România 3 lei / In străinătate 6 lei
Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24.464/939
Nr. 134 Vineri 19 Mai 1939
14 Pagini

ABONAMENTE
IN ȚARA
Lei 200 pe 3 luni
Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80
In străinătate în raport cu tariful poștal și valuta

UNIVERSUL

ABONAMENTE
IN ȚARA
pe un an la
UNIVERSUL COPIILOR
ZIARUL CĂLĂTORIILOR,
VESELIA, RADIO UNIV.
și UNIV. LITERAR câte 220 lei
ILUSTR. ROMÂNA
și UNIV.-SPORT
câte 500 lei

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar:
„UNIVERSUL" S. A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

DIRECTOR
ȘI ADMINISTRATOR DELEGAT
STELIAN POPESCU

ZIUA EROILOR

Inchinându-ne, smeriți, în fața jertfelor celor cari ne-au precedat, proslăvind memoria celor cari și-au dat viața pentru realizarea celui mai sfânt dintre idealurile unei națiuni — unirea fraților de sânge sub acelaș stindard — ne îndeplinim nu numai o datorie de recunoștință față de trecut, ci ținem aprinsă făclia continuității, dăm exemplul bun al învățămintelor pe care le primim, o generație dela alta, spre a păstra și consolida roadele acelor jertfe.

Respectând trecutul, noi facem o operă de închegare sufletească, pe care Istoria o socotește indispensabilă pentru călirea energiilor și oțelirea voințelor, cari mâine vor fi chemate să apere înfăptuirile înaintașilor.

Pregătesc viitorul cei cari știu să respecte trecutul. Un neam nu este o creațiune spontană și nici un rezultat al unor împrejurări favorabile. Vitalitatea unei națiuni stă în seva tradiției, constă în dârzenia cu care generațiile trecute și-au apărat căminul și specificul național, se vede în candela aprinsă la mormintele strămoșilor, candelă care înseamnă duioasă aducere aminte dar în acelaș timp și certitudinea că niciodată nu vor fi date uitării sacrificiile pe care le cere apărarea neamului tău.

Toate popoarele și-au dat seama că premărind jertfele strămoșilor fac o operă de educare a maselor și că au putut înfrunta vitregia vremurilor numai acele neamuri cari și-au construit continuitatea pe baza legăturilor trainice, permanente, dintre trecut și viitor.

De aceea azi, de ziua eroilor, din adâncurile brăzdate de mormintele sfinte ale celor ce au udat cu sângele lor glia strămoșească pe care o apărau cu încrederea nestrămutatei viziuni a unirii tuturor fraților, din înălțimile eterice ale nesfârșitului albastru al cerului, al cerului spre care se îndreptau senini către suprema bătălie, răsună ca un îndemn, ca o poruncă de dincolo de viață.

Nu e altă dovadă de dragoste și de recunoștință, nu e altă probă de înțelegere a sacrificiilor noastre, decât unirea tuturor celor de acelaș neam și acelaș sânge cu noi!

Nimic nu se clădește, nimic nu se cimentează, fără acea solidaritate națională care stă la baza propășirii semințiilor ce și-au dus viața pe suprafața bătrânului pământ.

Interesele trecătoare ale celor ce nu s'au preocupat de legăturile de sânge n'au durat, în spațiu, decât clipe, ele n'au putut nici atinge nici influența mersul firesc al vremurilor, pentru că la bază era avântul năvalnic al unui popor unitar ce-și afirma cu tărie dreptul său la viață liberă, alături de alte neamuri cu care dorea să trăiască în pacinică vecinătate.

Grație acestui cult pe care l-am avut față de trecutul nostru, noi ne-am păstrat veac de veac ființa noastră etnică, limba, religia, tot ce înseamnă tradiție și continuitate, tot ce constituie baza solidarității românești, care trebue cu atât mai puțin nesocotită, cu cât ei i se cere să fie paloșul, să fie scutul vremilor de restriște cari se pot oricând ivi.

Unire deci pe baza solidarității naționale românești, unire pentru apărarea drepturilor elementului etnic național — pavăza sigură și nesovăelnică în fața tuturor eventualităților, — unire spre a da urmașilor celor ale căror oseminte odihnesc în țintirimele risipite dealungul țării întregite, întâetatea, la care au dreptul și datoria să aspire fiii unui neam ce nu și-a precupețit niciodată sângele întru apărarea patrimoniului strămoșesc, fiii unui neam cari au dreptul și datoria să ceară, în țara lor, pentru ei și pentru ai lor, roadele unei munci drămuite până eri de elementele alogene.

INĂLȚAREA DOMNULUI — MARIA BEREZOVSKI

INCHINARE EROILOR

Au înflorit bujorii, garoafele și crinii
In maldăre suave de frunze și petale,
Cădelnițând miresme sub gloria luminii,
Ghirlănzi învolburate mi se înalță 'n cale...

Atâtea flori, o! Doamne, și-atâtea gânduri sfinte
Mi-au răsărit de-avalma cu blonda dimineață...
Azi, gândul mi se 'ndreaptă la cei plecați din viață,
La cei ce dorm de-apururi în tainice morminte...

Spre ei mă poartă visul, spre triste țintirime
Cu brazde năpădite de mărăcini și jale,
Și mă gândesc la câmpul cu gropile-anonime
Pe care plâng, în taină, doar câteva petale!...

Aduceți flori ofrandă, aduceți mari buchete,
Aduceți lăcrămioare, garoafe și bujori,
Aduceți flori de sânge, aduceți violete,
Să 'mpodobim cu ele morminte fără flori...

Știu florile cu morții ori-când să se 'nțeleagă:
Sunt toți cei dragi ai noștri, plecați mai înainte,
Eroii ce jertfit-au viața lor întreagă
Și cer o clipă numai de-aducere-aminte!

MIRCEA DEM. RĂDULESCU

Succesul împrumutului francez

Apelul pe care guvernul francez, în numele intereselor superioare ale țării și ale statului, l-a adresat poporului francez cerându-i să subscrie la noul împrumut a avut un puternic răsunet: împrumutul a fost acoperit în câteva ceasuri.

Succesul acesta a fost subliniat de presa politică și financiară engleză și americană. El va avea desigur o influență asupra valorilor franceze.

Dar dacă la rândul nostru relevăm faptul este pentru a sublinia înțelesul moral și politic al acestei manifestații de încredere a populației franceze.

Din clipa în care ordinea socială, care la un moment dat părea a fi fost serios zdruncinată, a fost iar restabilită și prin măsuri serioase, recunoscându-se muncei naționale toate drepturile, i s'au cerut în acelaș timp și îndeplinirea tuturor obligațiilor ei, nu numai în raport cu ordinea socială și interesele economiei generale a țării, dar și în raport cu interesele superioare ale statului și ale apărării naționale, încrederea a revenit redând activității generale înviorarea necesară.

Organismul social francez s'a dovedit astfel sănătos și refractar la atacurile demagogice.

Capabil să evolueze spre cele mai largi și mai generoase binefaceri ale civilizației și progresului social, el se opune însă acelor transformări brusce, revoluționare sau anarhice cari, sub aparența unor foloase momentane dar înșelătoare, îi slăbesc de fapt rezistența.

Toți acei cari au urmărit revirimentul produs în toate domeniile activității franceze, sunt de acord a constata că el se datorește reacțiunei opiniei publice. Nu s'a produs ca în alte țări o reacțiune de sus în jos, n'a fost în Franța acțiunea vreunui iluminat, care prin personalitatea lui, sau prin energia lui a trezit conștiința națională: reacțiunea a venit dela massele populare, dela toți fac-

(Continuare în pag. 2-a)

SCRISORI DIN LONDRA

TURCIA

de AUGUR

Londra, Mai

Socotim că este locul să ne oprim asupra rolului Turciei în drama care se desfășoară acum în Europa. Rolul acesta este primordial.

Turcia ocupă o situație de seamă în Mediterana. Nu numai că domină strâmtorile între Marea Neagră și Mediterana, dar armata ei îi permite să joace rolul de mentor pe lângă vecinele ei balcanice: Grecia și Bulgaria. In împrejurările de față. Grecia ocrotită de Turcia, se poate măgui că nu e expusă unei agresiuni în regiunea Salonicului, iar Bulgaria, având Turcia alături, nu poate face o politică opusă aceleia a guvernului turc.

Mai adăogăm că armata turcă face să i se simtă prezența în Siria și chiar în Palestina.

Din mai multe motive, Turcia merge acum mână în mână cu Marea Britanie. O alianță între cele două state poate fi considerată ca încheiată. Dar, în acelaș timp, turcii se înțeleg cu rușii, căci interesul esențial al celor două națiuni este identic, în sensul că nici una nici alta nu vor să permită stabilirea unei alte mari puteri europene la gurile Dunării. Turcia, pentru securitatea ei, nu poate admite ca Grecia și Bulgaria să treacă sub stăpânirea unei terțe puteri, însuflețită de un spirit de agresiune.

Deci, Turcia joacă rolul unei trăsături de unire între Londra și Moscova, în chestiunea organizării rezistenței față de o politică de agresiune în bazinul Mediteranei orientale și mai ales, în marea Egee. Alianța încheiată între Londra și Ankara slujește de introducere acordului anglorus.

Înțelegerea balcanică, în forma sub care am cunoscut-o înainte de criza cehă, s'a transformat, sub influența ultimelor evenimente. Noua ei formă depinde de orientarea politicii Turciei. Această orientare va fi limpede când se vor cunoaște amănuntele alianței anglo-turce.

Dar să ne ocupăm de rolul pe care Turcia este destinată să-l joace în cazul unui conflict european. Firește că îi aparține să cristalizeze rezistența față de agresiunea în Balcani.

Se poate trage o paralelă între situația actuală și evenimentele războiului mondial din 1914—

(Continuare în pag. 2-a)

Discursul contelui Csaky

Contele Csaky, ministrul de externe al Ungariei, a rostit, cu prilejul campaniei electorale, un discurs privitor la relațiile țării sale cu diferitele state europene.

Discursul contelui Csaky precizează de data aceasta poziția politică a Ungariei. Ea este categoric fixată în cadrul axei Berlin — Roma. Relațiile ungaro-germane — a spus contele Csaky — „au ajuns la acel grad de încredere mutuală care este indispensabilă între două popoare având interese analoage și cari sunt apropiate prin situația lor geografică și printr'o tradiție milenară". Cu celelalte mari puteri occidentale Ungaria — a declarat contele Csaky — înțelege să cultive numai „relații culturale și economice". Este o precizare în plus că din punct de vedere politic Ungaria rămâne alături de Germania, adică implicit pe axa Berlin-Roma, „pe al cărei sprijin Ungaria poate conta", a adăugat contele Csaky.

Ministrul de externe ungur a rânduit Polonia în rândurile amicilor țării sale. „Număr printre ei — a spus d-sa — și Polonia, căreia îi adresez urările mele sincere ca ea să găsească calea de dezvoltare de putere și de pace sub conducerea înțelepciunei și onoarei naționale".

Contele Csaky s'a ferit să arate care este această cale probabil fiindcă în gândul d-sale „înțelepciunea și onoarea națională poloneză" trebue să corespundă și modului de vedere al Germaniei — celălalt amic al Ungariei.

Contele Csaky a avut cuvinte de speranță cu privire la relațiile cu Iugoslavia: „speranță sinceră că prin răbdare și stăruință se vor creia relații amicale și cu Iugoslavia". Deci, deocamdată operă de viitor. De altfel ca și cu România.

Vorbind de relațiile cu România, contele Csaky a spus că „este de dorit să se realizeze o perioadă de destindere oarecare și chiar de comprehensiune".

Lăsăm răspunderea realizării acestei dorinți în sarcina Ungariei întru cât România a făcut tot ce i-a stat în putință pentru aceasta, din dorința realmente sinceră și care constitue o directivă a politicii ei externe, de a întreține bune relații cu toți vecinii ei.

Ministrul de externe al Ungariei a vorbit și de politica față de minorități. Ungaria, prin anexiunile recente, a devenit iar un stat cu minorități.

Contele Csaky, dându-și seama de aceasta, a ținut să declare, în ce privește viitorul, că „limba, cultura religia și obiceiurile străvechi trebue să fie respectate, în cadrul legilor, la fel cu acelea ale poporului ce constitue statul".

Cu tot caracterul electoral al discursului, această promisiune ar putea fi inaugurarea unei noui concepțiuni în politica Ungariei față de minoritățile ei, concepțiune care, cu timpul și în raport cu sinceritatea pusă în aplicarea ei, să atenueze amintirea timpurilor trecute.

Dar contele Csaky a cerut ca și „compatrioții unguri deslipiți să obțină în sfârșit drepturile lor atât de scump plătite".

Trecem cu vederea această formulă întrebuințată de contele Csaky și care nu corespunde nici realității, nici dreptății, nici istoriei. Este inutil să mai insistăm asupra adevărului, recunoscut azi de toată lumea, că nu ungurii au fost deslipiți de Ungaria, prin reparația istorică de la 1918, ci naționalitățile, care constituiau marea majoritate a populației din regiunile foste sub dominațiunea ungară au fost realipite la patriile lor respective. Și nu ungurii au plătit scump această reparare istorică, ci popoarele care au suferit un mileniu asuprirea ungară și care cu sacrificii sângeroase au plătit libertatea lor.

Dar, ținând seama și în această privință de caracterul electoral al discursului, nu insistăm asupra formulei întrebuințate de contele Csaky. Ținem însă să arătăm, că, în ce privește România, minoritatea ungară ca toate celelalte minorități se bucură de un statut din cele mai largi și mai generoase, recunoscut de altfel ca atare, în ce privește minoritatea germană, în mod oficial și recent, de cercurile conducătoare ale Germaniei, amicul „de primul rând" al Ungariei.

Acestea sunt constatările de ordin general cu care înregistrăm discursul electoral al ministrului afacerilor străine al Ungariei.

FILME

De pe vremea războiului.

O comisiune pentru împiedicarea spionajului se străduește să descopere incursiunile făcute de Fischer, șeful spionilor de peste hotarul de la nord, în anumite mișcări de pe frontul nostru.

Detectivi pricepuți sunt dezamăgiți în speranța că vor da de ițele prin care se fac comunicările.

Intr'o zi se prezintă un englez.

— Sunt profesor la universitatea din Birmingham. M'a pasionat însă totdeauna chestiunea contraspionajului. Din actele ce posed se constată serviciile aduse armatei britanice. Cerând să mi se facă onoarea de a sluji cu modestele mele aptitudini cauza aliaților noștri români, mi s'a încuviințat. Și am fost îndreptat aci, la Dorohoi.

Luând cunoștință de cazul care preocupa comisiunea în acel moment, detectivul-amator se pune pe lucru și după două zile îi aduce la cunoștință că a descoperit felul cum se opera.

— Unul de dincoace de Prut, neputând să îndure căldurile prea mari, se scaldă, ca toți locuitorii din acea regiune. Altul de dincolo de Prut, ca să țină piept arșiței soarelui, se vâră și el în râu. Și ajungând unul lângă altul, își trec în apă sulurile de celuloid cu întrebări și răspunsuri cu date și schițe.

In aceiași zi, Goldimer și Imergold erau înaintați sub escortă la Curtea Marțială.

Don José

—xX⊙●⊙Xx—

D. MARIAN CHLODACKI
Inalt Comisar al Poloniei la Danzig

Limba noastră

Cei „hamurizați" de „amo"

D. Dan Ionescu, din București, îmi scrie: „Aud pe mulți zicând *am compărat o pereche de case*. Și dacă întreb: cum? ai cumpărat două case? Mi se răspunde: nu, numai o casă. De ce zic atunci *o pereche de case? O pereche* înseamnă două case la fel, ca suprafață și ca înălțime, adică să semene una cu alta. Ei nu știu să-mi dea răspunsul. Nu știu nici eu. Vă rog să mă lămuriți".

Pereche, moldovenește *păreche*, înseamnă două ființe de același soiu, bărbat și femeie: *o pereche de porumbei*. Sau două animale, potrivite să facă aceeaș treabă: *o pereche de boi*, doi boi obișnuiți să tragă la același jug, *o pereche de cai*, doi cai deprinși să fie înhămați la aceeaș căruță. Ori două animale de același fel, socotite ca avere: Iov avea, spune Biblia, *„cinci sute de perechi de boi"*.

Prin asemănare, două lucruri la fel, care se întrebuințează împreună: *o pereche de ciorapi, o pereche de mănuși, o pereche de cercei*. Sau chiar un lucru alcătuit din două părți la fel: *o perechi de ochelari, o pereche de foarfeci*.

O pereche de case, un rând de case, înainte vreme o casă cu două odăi, — mai târziu, cu mai multe. Dicționarul Academiei lămurește că pluralul *case* se întrebuințează foarte adesea și când e vorba de o singură clădire cu mai multe camere: la *casele* Marcului. (Alecsandri).

Primesc dela d. A. Resmeriță, din T.-Severin, rândurile următoare:

„Vă rog să'mi dați voe și mie să spun o vorbă despre cuvântul *mulțămi*, sau *mulțumi*, ori *multam* (bănățean).

„Nu iau apărarea dlui profesor cu scrisul *democratic* și *economic*. Nu! Voesc să dovedesc numai cum că etimologia, ca o urare: *mulți ani*, a cuvântului *mulțumesc*, este greșită, cu toate că a statornicit-o așa Hașdeu și cu toată autoritatea Dicționarului româno-latin (1670) în manuscris, la biblioteca Universității din Buda-Pesta. Cuvântul acesta nu e o urare, ci înfățișază o cu totul altă stare sufletească: poate să fie mulțumire în casa unui om; este mulțumit omul când face o faptă bună — unde este aici urarea de *mulți ani?* Dar când mulțumim lui Dumnezeu, îi zicem să trăiască mulți ani?!...

„Dacă nu aveți la îndemână pe Bréal, luați dicționarul latin-român al lui Ion Nădejde (1894) și, la pag. 3, veți afla că verbul latin *amo* însemnează: a iubi, a găsi bun, *a mulțămi*. Va să zică: *multi amo* însemnează tocmai *mulțumesc mult*. Mai limpede și mai potrivit cu starea sufletească, nici că se poate..."

Dicționarul lui Bréal îl am „la îndemână" cam de mult: de când eram în clasa a șeasea de liceu. In vremea aceea nu-și făcuse drum pedagogia: *ușor, ușor, că se tâmpește nația*. Profesorii noștri, cei *răi*, adică cei cari știau carte, și ne sileau și pe noi să învățăm, se foloseau de alte mijloace. Neuitatul G. Dem. Teodorescu ne cerea, la latină, să știm nu numai toate formele unui cuvânt, ci și cuvintele înrudite cu el. De pildă, trebuia să știm că dela *magis* — mai mult — avem *major, maximus, magnus, magister, magistratus, majestas*. Pentru asta ne trebuia dicționarul lui Bréal.

După îndemnul d-lui Resmeriță, care, dacă nu mă înșel, a fost sau mai e încă profesor, am deschis acest dicționar pe care, de altfel, îl deschid mai în fiecare zi. Citesc: *„amo*, as, aimer". Atât ca înțeles. Urmează numai cuvintele înrudite.

E adevărat că *amo* are și înțelesul de *a mulțumi (contenter)*, cum are și pe acela de *a ruga, a îndatora*. Latinii ziceau: *si me amas* — dacă mă iubești, cu înțeles de: *te rog*. Dar *a mulțumi* nu poate să vie dela *mult-amo* sau *multi-amo* fiindcă noi n'am păstrat pe latinul *amo*, ci avem pe *a iubi*, de neam slav.

Cuvântul *„amor*, zice Hașdeu, ni-a venit abia pe la finea secolului trecut, prin cultura italiană a unor boieri ca Văcărescii, sau a unor scriitori ca Iorgovici. Și totuși cuvântul a devenit foarte poporan pe'n orașe, de unde apoi a reușit a se furișa și pe la cătune... Sunând mereu în gura lăutarilor Țigani, *amorul* nu putea, vrând-nevrând, a nu deveni gutural, unii rostindu-l *hamor*, alții chiar *ahmor*. Cântecul zis al *hamorului* se începe așa: De *hamurizat* ce sunt Nu văz iarba pe pământ. Alecsandri în *Covrigarul:* Incât scos fiind din minte, Nu mai poți vinde plăcinte, Căci în focul de *ahmor* Arzi, te coci ca în cuptor..."

D. Resmeriță are toată încrederea în dicționarul lui Ion Nădejde și n'are încredere în Hașdeu. Dar în Meillet are? Iată ce spune acest mare filolog, în al său „Dictionnaire étymologique de la lanque latine": *„Amo*... usité de tout temps, panroman *sauf roumain*, — obișnuit totdeauna, în toate vremile, panroman afară de română". Nici unul din filologii noștri n'a răspuns lui Meillet: ba, îl avem și noi pe *amo*. Il găsim în cuvântul *mulțămesc*.

Atunci întreb: cum poți zice că ai făcut un cuvânt, dintr'un cuvânt pe care nici nu-l ai? Cum s'a putut face *a mulțumi* din *multi* și *amo*, când n'ai pe *amo* în limbă?

Ce etimologie e asta? Și ce judecată?

T. PISANI

Aspecte dela serbarea dela Blaj 15 Mai 1939

Străjere defilând cu drapelele tricolore